

K O M U N I K A T
Z B A D A Ń

Warszawa, październik 2011

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/126/2011

KIM JEST POLSKI WYBORCA

A.D. 2011

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
13 stycznia 2011 roku

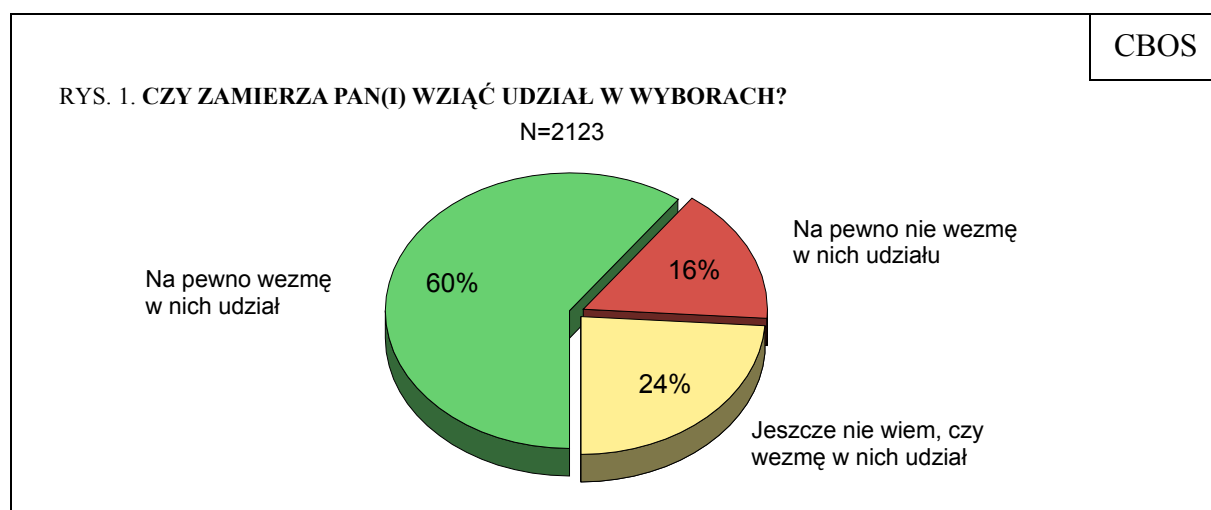
Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Zbliżające się wybory parlamentarne odbywają się pod znakiem walki o frekwencję. Podejmowane są liczne działania mające na celu skłonienie jak największej liczby osób do udziału w nich. Czy tym razem uda się przekonać obywateli, by poszli do urn? Aby dotrzeć do tych, którzy wciąż się wahają, trzeba się dowiedzieć, kim oni są. Warto przyrzeć się też wyborcom już zmobilizowanym. Kluczowe wobec tego jest pytanie: kim jest polski wyborca A.D. 2011?

KTO PÓJDZIE DO URN?

Wszyscy z pewnością zadają sobie pytanie, jak wysoka będzie frekwencja w zbliżających się wyborach. Poprzednie zmobilizowały stosunkowo wysoką, jak na polskie warunki, liczbę wyborców. Według danych PKW oficjalna frekwencja w wyborach do Sejmu w 2007 roku wynosiła 53,9%¹. Czy tym razem uda się poprawić ten wynik, czy też frekwencja będzie niższa niż cztery lata temu?

Jak wynika z badań przeprowadzonych w sierpniu i wrześniu², 60% ankietowanych deklaruje udział w zbliżających się wyborach, 16% otwarcie przyznaje, że z pewnością nie zgłoszy, a 24% nie podjęło jeszcze decyzji.

¹ www.pkw.gov.pl

² W komunikacie wykorzystano zagregowane dane z dwóch kolejnych badań: „Aktualne problemy i wydarzenia” (255), 18 – 24 sierpnia 2011 roku, reprezentatywna próba losowa dorosłych Polaków (N=1051) oraz „Aktualne problemy i wydarzenia” (256), 8–14 września 2011 roku, reprezentatywna próba losowa dorosłych Polaków (N=1077).

Kto należy do wymienionych powyżej kategorii? Jeśli chodzi o osoby, które deklarują, że z pewnością zagłosują, rozkład ich cech społeczno-ekonomicznych nie odbiega od ogólnej wiedzy na temat osób głosujących (szczegółowe wyniki znajdują się w tabelach aneksowych). Chęć pójścia do urn wyraża nieco większy odsetek mężczyzn niż kobiet. Ponadto skłonność do głosowania rośnie wraz z wiekiem – najwyższa jest wśród wyborców powyżej 55. roku życia. Pewne, że zagłosują, częściej są też osoby lepiej wykształcone, lepiej sytuowane, regularnie uczestniczące w praktykach religijnych, mieszkańcy dużych miast oraz stosunkowo duży odsetek mieszkańców wsi. W grupach społeczno-zawodowych wyższy odsetek deklarujących, że zagłosuje, jest zwłaszcza wśród kadry kierowniczej i specjalistów z wyższym wykształceniem. Wśród osób biernych zawodowo najbardziej aktywni są emeryci. Gdy przyjrzymy się poglądom politycznym respondentów deklarujących chęć udziału w wyborach, to najwyższy odsetek odnotowujemy wśród osób o poglądach prawicowych.

Niegłosujący zdają się być dokładnym przeciwieństwem wyborców zdecydowanych wziąć udział w wyborach. Największy ich procent jest w grupie osób najmłodszych, mieszkańców małych miast (do 100 tys. mieszkańców), wśród gorzej wykształconych, biernych zawodowo, mniej zarabiających, niepraktykujących religijnie i niepotrafiących określić swoich poglądów politycznych.

Wśród niezdecydowanych są zarówno osoby, które z dużym prawdopodobieństwem nie zagłosują, jak i ci, których udział w wyborach jest niemal pewny (gdyby zestaw cech społeczno-ekonomicznych był kluczowy dla decyzji wyborczej). Cechy tych osób częściowo pokrywają się z cechami osób niegłosujących: są to najczęściej ludzie w wieku od 18 do 34 lat, gorzej wykształceni, mniej zarabiający, rzadko uczestniczący w praktykach religijnych i niepotrafiący określić swoich poglądów politycznych lub mający poglądy centrowe (środek skali często wybierają osoby, które w rzeczywistości nie potrafią odnaleźć się na skali). Stosunkowo duży odsetek niezdecydowanych jest także wśród mieszkańców wsi i średnich miast, wśród rolników, pracowników usług, robotników wykwalifikowanych, uczniów, studentów i bezrobotnych.

CZY SYTUACJA EKONOMICZNA WYBORCÓW MA ZNACZENIE?

W literaturze dotyczącej frekwencji wyborczej podkreśla się, że sytuacja ekonomiczna respondentów jest jedną z ważniejszych zmiennych dzielących obywateli na głosujących i niegłosujących. Osoby o wyższych dochodach są zwykle bardziej skłonne do udziału

w wyborach niż osoby biedniejsze. Wysokość dochodów jest zwykle skorelowana z wiekiem i wykształceniem, niemniej jednak sama sytuacja materialna znacząco wpływa na skłonność do udziału w wyborach. Osoby o wysokim statusie materialnym chcą mieć wpływ na decyzje podejmowane przez rządzących, zwłaszcza w sferze ekonomicznej. Ponadto osoby te częściej deklarują udział w wyborach, są bowiem bardziej zmotywowane do działania zgodnie z normami społecznymi (lub deklarowania takiego działania), a udział w wyborach jest powszechnie uznawany za zachowanie pożądane.

Przeprowadzone analizy pokazują, że sytuacja ekonomiczna wyborców wpływa na ich skłonność do głosowania. Osoby o wyższych dochodach częściej deklarują, że na pewno wezmą udział w wyborach niż osoby o dochodach najniższych (patrz tabela aneksowa).

Obok dochodu ważne jest także subiektywne poczucie zamożności, mierzone zadowoleniem z własnej sytuacji materialnej. Zmienna ta także jest skorelowana z partycypacją wyborczą. Wyższy odsetek osób deklarujących chęć udziału w wyborach jest w grupie osób zadowolonych ze swojej sytuacji materialnej (patrz tabela aneksowa). Udział w wyborach deklaruje 68% osób określających swoją sytuację jako dobrą i 48% określających ją jako złą (wartości te wynoszą odpowiednio 21 i 28% dla osób niezdecydowanych oraz 12 i 24% dla niegłosujących).

Natomiast wśród osób, które są pewne udziału w wyborach, ci, którzy oceniają swoją sytuację materialną jako dobrą (16%) lub raczej dobrą (28%) są liczniejsi niż wśród niegłosujących i niezdecydowanych. W grupie tej tylko 6% respondentów ocenia warunki materialne swojego gospodarstwa domowego jako złe, a 7% jako raczej złe. Wśród osób, które nie zamierzają brać udziału w wyborach oraz wśród niezdecydowanych, tendencja jest odwrotna – więcej określa swoje warunki jako złe (patrz tabela 1).

Tabela 1

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w wyborach?			
	Na pewno wezmę w nich udział	Jeszcze nie wiem, czy wezmę w nich udział	Na pewno nie wezmę w nich udziału	Ogółem
N=	1285	509	331	2130
	w procentach			
– złe	6	8	16	8
– raczej złe	7	11	10	8
– ani dobre, ani złe	44	47	45	45
– raczej dobre	28	25	20	26
– dobre	16	8	9	13

Warto dodać, że zadowolenie respondentów z warunków materialnych własnych gospodarstw domowych jest skorelowane z optymistycznym nastawieniem do ich ekonomicznej przyszłości (korelacja wynosi 0,346, $p < 0,01$) oraz z oceną zależności sytuacji materialnej od działalności rządu (korelacja wynosi 0,214, $p < 0,01$).

Tabela 2

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku warunki materialne Pana(i) gospodarstwa domowego: N=	Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w tych wyborach?			
	Na pewno wezmę w nich udział	Jeszcze nie wiem, czy wezmę w nich udział	Na pewno nie wezmę w nich udziału	Ogółem
	1285	507	329	2126
	w procentach			
– pogorszą się	4	4	4	4
– raczej pogorszą się	13	15	20	15
– pozostaną bez zmian	65	66	62	65
– raczej poprawią się	16	13	12	15
– poprawią się	2	1	2	2

Większość respondentów ocenia, że sytuacja materialna ich gospodarstw domowych w najbliższym roku nie zmieni się. Uważa tak 65% głosujących, 66% niezdecydowanych i 62% niegłosujących. Osoby, które deklarują, że z pewnością wezmą udział w wyborach, zdają się bardziej optymistycznie patrzeć w przyszłość: 18% respondentów w tej grupie uważa, że ich sytuacja materialna poprawi się, bądź raczej się poprawi (odsetek ten wynosi 14% dla niezdecydowanych i tyle samo dla niegłosujących). Natomiast 24% niegłosujących uważa, że ich sytuacja pogorszy się bądź raczej się pogorszy. Pesymistyczny wariant wybiera 19% niezdecydowanych i 17% tych, którzy na pewno zagłosują (patrz tabela 2).

Tabela 3

W jakim stopniu, Pana(i) zdaniem, sytuacja finansowa Pana(i) gospodarstwa domowego jest zależna od działalności rządu w ostatnim okresie? N=	Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w wyborach?			
	Na pewno wezmę w nich udział	Jeszcze nie wiem, czy wezmę w nich udział	Na pewno nie wezmę w nich udziału	Ogółem
	1285	508	330	2128
	w procentach			
W bardzo wysokim stopniu	15	15	21	16
W znacznym stopniu	36	34	30	34
W niewielkim stopniu	33	31	25	31
Wcale nie jest zależna	11	15	16	13
Trudno powiedzieć	5	6	9	6

Jeśli chodzi o zależność pomiędzy głosowaniem, a przekonaniem o wpływie działań rządu na sytuację finansową respondentów, zdawać by się mogło, że do urn pójdą przede wszystkim osoby, które dostrzegają taki związek. Okazuje się jednak, że najwyższy odsetek respondentów uważających, że sytuacja finansowa ich gospodarstwa domowego w bardzo wysokim stopniu jest zależna od działalności rządu, jest wśród niegłosujących (21%). Odpowiedź tę wskazało 15% głosujących i tyle samo niezdecydowanych. Rozkład pozostałych odpowiedzi jest zgodny z oczekiwaniami. Najwyższy odsetek osób przekonanych, że ich sytuacja finansowa jest zależna od działań rządu w znacznym stopniu i w niewielkim stopniu, jest wśród głosujących (odpowiednio 36% i 33%), zaś odpowiedź, że wcale nie jest zależna, pada najczęściej wśród niegłosujących (16%).

CZY GŁOSUJĄCY WIEDZĄ O POLITYCE WIĘCEJ?

Ważna dla podejmowania decyzji wyborczych jest orientacja w sferze politycznej. Udział w wyborach wymaga z jednej strony znajomości procedur głosowania, z drugiej zaś wiedzy na temat partii i ich programów. Dla osób nieposiadających tej wiedzy udział w wyborach niesie za sobą większe koszty (muszą oni między innymi zapoznać się z procedurami wyborczymi i dostępnymi alternatywami, między którymi dokonają wyboru). Decyzję wyborczą łatwiej podejmują osoby zainteresowane polityką.

Tabela 4

Jak określił(a)by Pan(i) swoje zainteresowanie polityką? Czy jest ono:	Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w wyborach?			
	Na pewno wezmę w nich udział	Jeszcze nie wiem, czy wezmę w nich udział	Na pewno nie wezmę w nich udziału	Ogółem
N=	1285	508	330	2128
	w procentach			
– bardzo duże – uważnie (szczegółowo) śledzi Pan(i) prawie wszystko, co się dzieje w polityce	4	1	1	3
– duże – dość uważnie śledzi Pan(i) to, co się dzieje w polityce	14	4	3	10
– średnie – śledzi Pan(i) jedynie główne wydarzenia	54	39	26	46
– nikiel, niewielkie – często umykają Pana(i) uwadze nawet ważne wydarzenia	19	33	34	25
– żadne – praktycznie Pana(i) to nie interesuje	9	24	37	17

Większe zainteresowanie polityką odnotowujemy wśród osób głosujących (patrz tabela 4) – 4% określa je jako bardzo duże, 14% jako duże. Odpowiedzi te wybiera odpowiednio 1 i 4% niezdecydowanych oraz 1 i 3% niegłosujących. Należy jednak zauważyć, że Polacy nie są szczególnie zainteresowani polityką. We wszystkich grupach (głosujących, niegłosujących i niezdecydowanych) największy odsetek respondentów stwierdza, że ich zainteresowanie polityką jest średnie lub nikle. W ogóle nie interesuje się polityką 37% niegłosujących, 24% niezdecydowanych i 9% głosujących. Natomiast niezależnie od zainteresowania polityką Polacy przyznają, że ważne jest dla nich to, kto sprawuje rząd.

Tabela 5

Czy to kto rządzi ma znaczenie? N=	Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w wyborach?			
	Na pewno wezmę w nich udział	Jeszcze nie wiem, czy wezmę w nich udział	Na pewno nie wezmę w nich udziału	Ogółem
	1285	508	331	2129
w procentach				
1 To, kto rządzi ma duże znaczenie	58	52	44	54
2	17	14	15	16
3	12	15	12	13
4	4	4	5	5
5 To, kto rządzi nie ma żadnego znaczenia	6	9	18	9
Trudno powiedzieć	3	5	7	4

Ponad połowa respondentów przyznaje, że ma dla nich znaczenie, kto rządzi. Opinia ta jest najbardziej powszechna wśród głosujących (58%), a najmniej wśród niegłosujących (44%). Wśród respondentów, dla których to, kto rządzi nie ma znaczenia, tendencja jest odwrotna – uważa tak 18% niegłosujących i tylko 6% głosujących (patrz tabela 5).

Z pewnością podjęcie decyzji wyborczej ułatwia identyfikacja partyjna. Osoby identyfikujące się z partią to te, które odpowiedziały twierdząco na pytanie: Czy wśród polskich partii politycznych jest taka, którą uważa Pan(i) za bliską sobie? Odpowiedzi twierdzącej udzieliło jedynie 33% respondentów.

Tabela 6

Identyfikacja partyjna N=	Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w wyborach?			
	Na pewno wezmę w nich udział	Jeszcze nie wiem, czy wezmę w nich udział	Na pewno nie wezmę w nich udziału	Ogółem
	1285	508	330	2128
w procentach				
Tak	43	20	15	33
Nie	57	80	85	67

We wszystkich trzech grupach większość respondentów nie identyfikuje się z żadną partią. Ponad dwie piąte głosujących (43%) to osoby identyfikujące się z jakąś partią. Wśród niezdecydowanych jest takich osób 20%, zaś wśród niegłosujących – 15%. Najwięcej osób nie identyfikujących się z żadną partią jest wśród niegłosujących (85%), nieco mniej wśród niezdecydowanych (80%). W grupie głosujących osoby te stanowią 57% (patrz tabela 6).

Z jakimi partiami identyfikują się respondenci? Większość na pytanie, na którą partię zamierza głosować, wymienia Platformę Obywatelską lub Prawo i Sprawiedliwość.

Tabela 7

Elektoraty partyjne	Identyfikacja partyjna		N
	Tak	Nie	
	w procentach		
Platforma Obywatelska	51	49	453
Prawo i Sprawiedliwość	63	37	251
Sojusz Lewicy Demokratycznej	51	50	93
Inna	21	79	1330

Wśród respondentów, którzy deklarują, że oddadzą głos na PO i SLD, połowa przyznaje, że identyfikuje się z jakąś partią. Największy odsetek (63%) blisko związanych z partią jest wśród osób, które planują głosować na PiS. Większość respondentów chcących głosować na inną partię niż PO, PiS, SLD, nie przyznaje się do identyfikacji z jakąkolwiek partią (79%) – patrz tabela 7.

Kolejną, obok identyfikacji partyjnej, wskazówką ułatwiającą orientację w skomplikowanym świecie polityki jest autoidentyfikacja na osi lewica–prawica. Aż 78% badanych potrafi określić swoje poglądy jako prawicowe, centrowe bądź lewicowe.

Tabela 8

Poglądy polityczne N=	Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w wyborach?			
	Na pewno wezmę w nich udział	Jeszcze nie wiem, czy wezmę w nich udział	Na pewno nie wezmę w nich udziału	Ogółem
		1285	508	330
	w procentach			
Lewicowe	15	12	13	14
Prawicowe	39	17	17	30
Nieokreślone	46	71	71	56

Respondenci zaznaczali swoje poglądy na siedmiopunktowej skali, gdzie 1 oznaczało poglądy lewicowe, a 7 prawicowe. Za osoby o poglądach lewicowych uznane zostały te, które wybrały wartości od 1 do 3, o prawicowych – wartości od 5 do 7. Respondenci, którzy nie

potrafili odnaleźć się na skali (odpowiedź „trudno powiedzieć”) oraz osoby, które wybrały wartość 4 czyli środek skali – często wybierany przez osoby niezdecydowane – zaliczone zostały do osób o poglądach nieokreślonych. Wśród respondentów dominują osoby o poglądach prawicowych, średnia w całej próbie wynosi 4,39.

Wyniki zaprezentowane w tabeli 8 potwierdzają znaczenie dychotomii lewica–prawica przy podejmowaniu decyzji wyborczych. Znacznie większy odsetek osób o nieokreślonych poglądach znajduje się zarówno wśród tych, którzy nie wiedzą, czy zagłosują, jak i tych, którzy nie pójdą do urn. Jeśli chodzi o wyborców, którzy potrafią określić swoje poglądy jako lewicowe lub prawicowe, to wyborcy o poglądach prawicowych przeważają zarówno wśród osób pewnych, że zagłosują (39%), jak i wśród tych, którzy na wybory na pewno nie pójdą oraz wśród niezdecydowanych (po 17%).

Tabela 9

Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w wyborach?	Średnia na osi lewica–prawica	Odchylenie standardowe	N
Na pewno wezmę w nich udział	4,53	1,607	1094
Jeszcze nie wiem, czy wezmę w nich udział	4,12	1,213	368
Na pewno nie wezmę w nich udziału	4,10	1,355	190

Średnia na skali lewica–prawica dla głosujących wynosi 4,53. Niegłosujący i niezdecydowani sytuują się nieco bliżej środka skali, ze średnimi odpowiednio 4,10 i 4,12.

Oprócz autoidentyfikacji na osi lewica–prawica, respondenci określali swoje poglądy na jedenastostopniowej skali Polska solidarna (0) – Polska liberalna (10). Na skali tej odnajduje się 84% respondentów. Średnia dla całej próby wynosi 5,05.

Tabela 10

Poglądy polityczne N=	Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w wyborach?			
	Na pewno wezmę w nich udział	Jeszcze nie wiem, czy wezmę w nich udział	Na pewno nie wezmę w nich udziału	Ogółem
	1286	508	331	2130
	w procentach			
Polska solidarna	32	24	29	30
Polska liberalna	47	47	37	45
Nieokreślone	21	29	34	25

Kategoria Polska solidarna obejmuje osoby, które wybierały wartości od 0 do 4, Polska liberalna – od 6 do 10. Respondenci, którzy nie potrafili odnaleźć się na skali

(odpowiedź „trudno powiedzieć”) oraz osoby, które wybrały wartość 5, zaliczone zostały do grupy o poglądach nieokreślonych.

We wszystkich kategoriach respondentów dominują osoby z grupy „liberalnej” (47% wśród głosujących, 47% wśród niezdecydowanych i 37% wśród niegłosujących). Większy odsetek opowiadających się za Polską solidarną znajduje się wśród głosujących (32%), chociaż różnica pomiędzy odsetkiem „solidarnych” wśród głosujących i niegłosujących wynosi zaledwie 3 punkty procentowe.

Ciekawie przedstawia się rozkład średnich w poszczególnych grupach respondentów.

Tabela 11

Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w wyborach?	Średnia na skali Polska solidarna – Polska liberalna	Odchylenie standardowe	N
Na pewno wezmę w nich udział	5,10	2,663	1133
Jeszcze nie wiem, czy wezmę w nich udział	5,09	2,262	396
Na pewno nie wezmę w nich udziału	4,77	2,659	246

Głosujący i niezdecydowani, ze średnimi 5,1 i 5, mają poglądy centrowe na tej skali. W grupie niegłosujących widoczna jest tendencja do opowiadania się za Polską solidarną, chociaż wartość średniej jest bardzo bliska środka skali.

Pojawia się pytanie, czy omawiane powyżej dychotomie mają znaczenie dla decyzji o udziale w wyborach? Jeśli tak, która z nich jest dla Polaków bardziej istotna? W tabeli 12 przedstawione zostały korelacje pomiędzy autoidentyfikacją na obu osiach a odpowiedzią na pytanie: czy zamierza Pan(i) wziąć udział w wyborach?

Tabela 12. Związek – mierzony współczynnikiem r Pearsona – między autoidentyfikacjami a zamiarem głosowania

Autoidentyfikacja na osi:	Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w wyborach?
Lewica–prawica	-0,122***
Polska solidarna – Polska liberalna	-0,038
Lewica–prawica (zmienna zero-jedynkowa)	-0,223***
Polska Solidarna – Polska Liberalna (zmienna zero-jedynkowa)	-0,122***

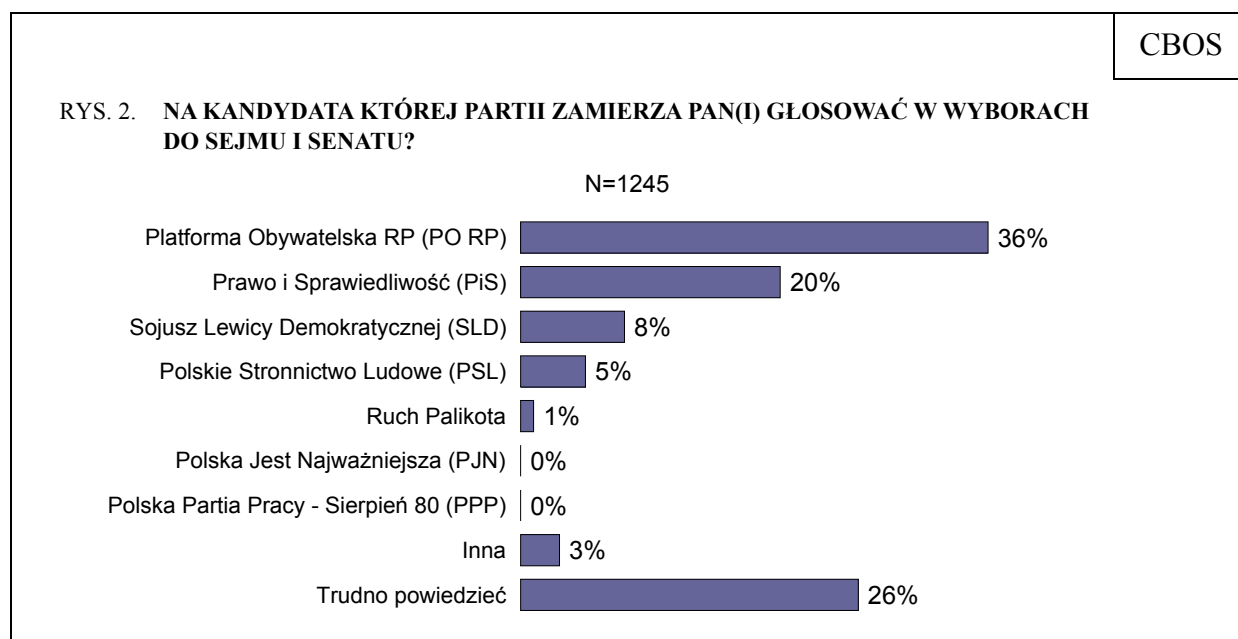
*** p<0,001

Wyniki analizy pokazują, że jedynie autoidentyfikacja na osi lewica–prawica jest w sposób istotny statystycznie skorelowana z odpowiedzią na pytanie o udział w głosowaniu. Znak tej korelacji jest ujemny, co oznacza, że bardziej skłonne do głosowania są osoby o poglądach prawicowych (należy pamiętać, że takich osób jest w próbie więcej). Z decyzją

o udziale w wyborach skorelowana jest jednak umiejętność określenia swoich poglądów na obu osiach (zmienna zero-jedynkowa: gdzie 1 to osoby potrafiące określić swoje poglądy na osi, czyli wybierające wartości od 0 do 3 i od 5 do 7 na osi lewica–prawica oraz od 0 do 4 i od 6 do 10 na osi Polska solidarna – Polska liberalna, a 0 to pozostali). Obie korelacje są istotne statystycznie, choć silniejszy związek istnieje pomiędzy udziałem w wyborach a umiejętnością autoidentyfikacji na osi lewica–prawica. Ujemny znak korelacji świadczy o tym, że osoby, które potrafią określić swoje poglądy, są bardziej skłonne do głosowania.

PREFERENCJE WYBORCZE

Oprócz wiedzy o samych wyborcach istotna jest też informacja dotycząca ich preferencji wyborczych. Osobom, które zadeklarowały udział w wyborach, zadano pytanie, na kandydata której partii zamierzają głosować w nadchodzących wyborach.

Wśród zadeklarowanych wyborców najwięcej jest zwolenników Platformy Obywatelskiej – 36%. Na drugim miejscu znajduje się Prawo i Sprawiedliwość (20%), na trzecim – SLD (8%). Liczba osób, które zamierzają oddać głos na inne partie jest zbyt mała, by można było na jej podstawie cokolwiek wnioskować, dlatego w dalszych analizach osoby deklarujące głosowanie na partię inną niż trzy wymienione, zaliczone są do kategorii „Inna”. Warto podkreślić, że znaczny odsetek respondentów (26%) nie udzielił odpowiedzi na

pytanie o preferencje wyborcze („Trudno powiedzieć”). Należy pamiętać, że omawiane są tu dane z sierpnia i września, a nie z października, gdzie rozkład preferencji jest nieco inny³.

Istotna jest także odpowiedź na pytanie, na kogo oddaliby głos ci, którzy deklarują absencję wyborczą i niezdecydowani.

Respondentów poproszono o określenie swojego stosunku do poszczególnych partii (PO, PiS, SLD i PSL) na jedenastostopniowej skali, gdzie 0 oznaczało „zdecydowanie mi się nie podoba”, natomiast 10 – „zdecydowanie mi się podoba”. Odpowiedzi na to pytanie zostały przedstawione w podziale na deklarujących udział w wyborach, niegłosujących i niezdecydowanych (patrz tabela 13).

Tabela 13

Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w wyborach?	Sympatia do partii	Średnia	Odchylenie standardowe	N
Na pewno wezmę w nich udział	PO	5,64	3,142	1224
	PiS	4,16	3,457	1228
	SLD	4,68	2,582	1186
	PSL	4,98	2,281	1189
Jeszcze nie wiem, czy wezmę w nich udział	PO	4,64	2,672	473
	PiS	3,86	3,013	475
	SLD	4,46	2,363	431
	PSL	4,65	2,320	433
Na pewno nie wezmę w nich udziału	PO	4,13	2,577	284
	PiS	3,56	2,983	286
	SLD	3,90	2,431	258
	PSL	4,07	2,229	254

Największą sympatią wśród osób zamierzających głosować cieszy się Platforma Obywatelska ze średnią 5,64. (Trzeba jednak pamiętać, że sympatia dla partii nie pokrywa się z deklaracjami oddania głosu w przypadku pozostałych trzech partii). Drugą w kolejności średnią wśród głosujących ma PSL (4,98) – głosowanie na tę partię zadeklarowało jedynie 5% respondentów. Najmniej lubianą partią wśród głosujących jest PiS. Platforma Obywatelska cieszy się także największą sympatią wśród niegłosujących i niezdecydowanych. Także w obu tych grupach na ostatnim miejscu znajduje się PiS. Wobec znacznych różnic pomiędzy sympatią dla partii a ilością deklarowanych głosów na nią (zwłaszcza jeśli chodzi o PiS i PSL), trudno w oparciu o powyższe dane wnioskować o

³ Por. komunikat CBOS „Preferencje partyjne przed wyborami”, październik 2011 (oprac. K. Pankowski).

ewentualnym poparciu dla poszczególnych partii w grupie niegłosujących i niezdecydowanych.

Można jednak scharakteryzować wyborców trzech głównych partii posługując się danymi socjodemograficznymi (patrz tabele aneksowe). Wśród wyborców Platformy Obywatelskiej dominują ludzie młodzi, uczniowie, studenci, mieszkańcy większych miast, lepiej wykształceni, lepiej zarabiający, dobrze oceniający swoje warunki materialne i rzadziej uczestniczący w praktykach religijnych. Elektorat Prawa i Sprawiedliwości oraz Sojuszu Lewicy Demokratycznej jest starszy, pochodzi z mniejszych miast i wsi, jest gorzej wykształcony, nieaktywny zawodowo (bezrobotni, emeryci i renciści), gorzej zarabiający i źle oceniający swoją sytuację materialną. Jeśli chodzi o różnice pomiędzy wyborcami PiS i SLD, to SLD cieszy się większym poparciem wśród uczniów i studentów oraz wśród osób rzadziej praktykujących religijnie. Ponadto elektorat SLD to ludzie lepiej sytuowani niż elektorat PiS.

Na uwagę zasługują także osoby niezdecydowane, które stanowią stosunkowo dużą grupę potencjalnych wyborców. Dominują wśród nich osoby młodsze, gorzej wykształcone, mieszkańcy wsi i mniejszych miast, osoby bierne zawodowo, gorzej zarabiające, źle oceniające swoją sytuację materialną. W grupie niezdecydowanych jest duży procent osób regularnie uczestniczących w praktykach religijnych.

Jeśli chodzi o poglądy polityczne wyborców poszczególnych partii – wśród zwolenników PO i PiS są przede wszystkim osoby o orientacji prawicowej, zwolennicy SLD częściej deklarują poglądy lewicowe, a w grupie niezdecydowanych dominują osoby o poglądach centrowych i nieokreślonych (patrz tabela 14).

Tabela 14

Elektoraty partyjne	Średnia na osi lewica–prawica	Odchylenie standardowe	N
PO	4,66	1,338	413
PiS	5,52	1,489	220
SLD	2,58	1,553	88
Inna	4,17	1,361	794
Niezdecydowani	4,26	1,311	140

Średnie na osi lewica–prawica pokazują, że wyborcy PO mają poglądy centroprawicowe (średnia 4,66), wyborcy PiS – prawicowe (5,52), zaś wyborcy SLD – zdecydowanie lewicowe (2,58). Elektoraty pozostałych partii (Inna), podobnie jak osoby

niezdecydowane, mają poglądy centrowe z lekką tendencją ku prawicowym (średnie wynoszą odpowiednio 4,17 i 4,26).

Pozycje zajmowane przez elektoraty poszczególnych partii na osi Polska solidarna – Polska liberalna wydają się być zgodne z oczekiwaniami.

Tabela 15

Elektoraty partyjne	Średnia na osi Polska solidarna – Polska liberalna	Odchylenie standardowe	N
PO	6,15	2,433	416
PiS	3,72	2,481	234
SLD	5,22	2,825	84
Inna	4,91	2,465	892
Niezdecydowani	4,82	2,458	151

Wyborcy PO opowiadają się po stronie liberalnej (średnia 6,15), a wyborcy PiS – po solidarnej (3,72). Wyborcy SLD oraz wyborcy pozostałych partii lokują się blisko środka, z tym, że elektorat SLD wykazuje lekką tendencję ku Polsce liberalnej (średnia 5,22), a wyborcy pozostałych partii – ku solidarnej (średnia 4,91). Jak pokazały wcześniejsze analizy, wyborcy niezdecydowani są bardzo podobni do grupy niegłosujących. Także w tym przypadku, tak jak niegłosujący, opowiadają się za Polską solidarną (średnia 4,48).

Czy autoidentyfikacja na osi lewica–prawica oraz Polska solidarna – Polska liberalna ma rzeczywiście związek z preferencjami partyjnymi?

Tabela 16. Związek – mierzony współczynnikiem r Pearsona – między autoidentyfikacjami a preferencjami partyjnymi

Autoidentyfikacja na osi:	Elektoraty partyjne			
	PO	PiS	SLD	Inna
Lewica–prawica	,102***	,292***	-,284***	-,144***
Polska solidarna – Polska liberalna	,236***	-,201***	,014	-,055
Lewica–prawica (zmienna zero-jedynkowa)	,128***	,195***	,109***	-,239***
Polska solidarna – Polska liberalna (zmienna zero-jedynkowa)	,080***	,084***	,023	-,098***

*** p<0,001

Wybór partii, na którą odda się głos, skorelowany jest przede wszystkim z autoidentyfikacją na osi lewica–prawica. Korelacja ta jest istotna dla wszystkich partii. Zgodnie z poprzednimi analizami osoby o poglądach prawicowych są bardziej skłonne do głosowania na PO, zaś osoby o poglądach lewicowych na SLD bądź inną partię. Dychotomia Polska solidarna – Polska liberalna skorelowana jest w sposób istotny statystycznie

z głosowaniem na PO (im bliżej „liberalnego” końca skali, tym większa skłonność, by głosować na tę partię) i na PiS (im bliżej „solidarnego” końca skali).

Zdolność określenia swoich poglądów na skalach (zmienne zostały zrekodowane: 1 – to osoby, które potrafią określić swoje poglądy, natomiast 0 – osoby, które nie udzieliły odpowiedzi oraz respondenci wybierający środek skali) jest skorelowana w sposób istotny statystycznie z wyborem niemal wszystkich partii. Nieistotny statystycznie jest jedynie związek pomiędzy umiejętnością autoidentyfikacji na osi Polska solidarna – Polska liberalna a głosowaniem na SLD.

Jeśli chodzi o sympatię do poszczególnych partii, wyrażoną na jedenastostopniowej skali, gdzie 0 oznacza zdecydowanie mi się nie podoba, zaś 10 zdecydowanie mi się podoba, to nie pokrywa się ona z deklaracjami głosowania na daną partię.

Tabela 17

Sympatia dla partii	Średnia	Odchylenie standardowe	N
PO	5,19	3,018	1985
PiS	4,00	3,295	1994
SLD	4,52	2,525	1879
PSL	4,78	2,304	1881

Analizy pokazują, że największą sympatią cieszy się PO (średnia 5,19), na drugim miejscu jest PSL (średnia 4,78), zaś najmniej podoba się respondentom PiS (średnia 4). Rozbieżności pomiędzy sympatią a poparciem dla partii można tłumaczyć na dwa sposoby - znaczna liczba respondentów daje PiS niższe oceny, co znacząco wpływa na średnią, bądź też część wyborców, mimo iż preferuje inną partię, decyduje się oddać strategiczny głos na partię mającą większą szansę na zwycięstwo.

Jak rozkładają się sympatie dla partii w zależności od deklarowanych preferencji wyborczych?

Wśród elektoratów poszczególnych partii największą sympatią cieszy się właśnie partia, na którą dana grupa respondentów zamierza oddać głos. Na drugim miejscu wśród elektoratów PO, PiS i SLD znajduje się PSL (choć średnia ocena tej partii jest znacznie niższa niż ocena preferowanych partii). Elektorat PO najmniejszą sympatią darzy PiS, zaś w elektoracie PiS najniższą średnią ocenę otrzymuje PO. Wśród wyborców SLD najmniej lubiany jest PiS.

Jeśli chodzi o osoby deklarujące oddanie głosu na inną partię, różnice pomiędzy średnimi ocenami dostępnych alternatyw są stosunkowo niewielkie. W grupie tej największą

sympatią cieszy się PSL (bo też ta kategoria zawiera potencjalnych wyborców PSL), zaraz za nim plasuje się PO, natomiast najmniej lubiany jest PiS. Podobnie wygląda rozkład średnich w przypadku osób niezdecydowanych, chociaż tu różnice pomiędzy średnimi poszczególnych partii są jeszcze mniejsze.

Tabela 18

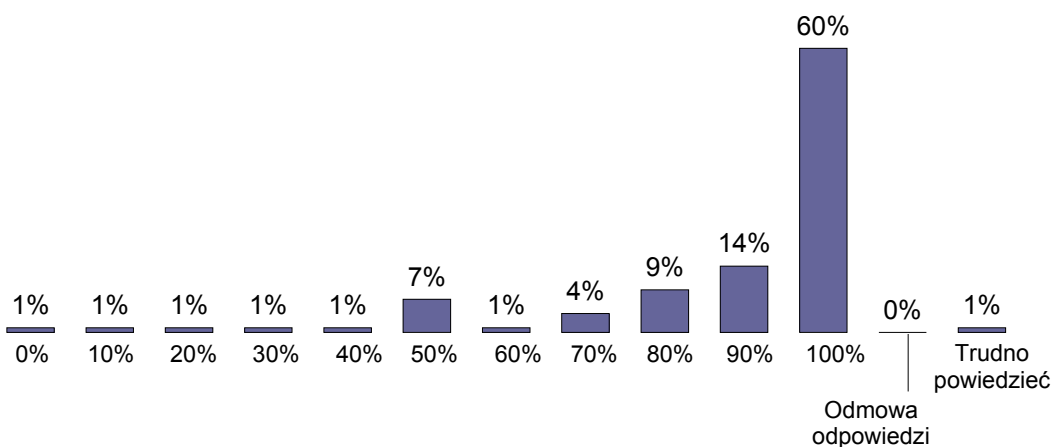
Elektoraty partyjne	Sympatia dla partii	Średnia	Odchylenie standardowe	N
PO	PO	8,31	2,007	451
	PiS	1,98	1,796	448
	SLD	4,92	2,214	437
	PSL	5,35	1,952	438
PiS	PO	2,88	2,177	245
	PiS	8,74	2,403	249
	SLD	3,44	2,359	241
	PSL	4,04	2,097	239
SLD	PO	4,34	2,544	93
	PiS	2,62	2,255	94
	SLD	7,90	2,584	94
	PSL	4,47	2,116	93
Inna	PO	4,50	2,606	1026
	PiS	3,80	2,962	1034
	SLD	4,27	2,406	948
	PSL	4,70	2,463	950
Niezdeterminowani	PO	4,83	2,742	169
	PiS	4,39	3,018	168
	SLD	4,49	2,422	159
	PSL	4,92	2,254	162

PEWNOŚĆ GŁOSOWANIA

Respondentów poproszono o określenie, w jakim stopniu są zdecydowani wziąć udział w wyborach. Ponad połowa ankietowanych (60%) ze stuprocentową pewnością zamierza udać się do urn, 14% z dziewięćdziesięcioprocentową, a 9% - z osiemdziesięcioprocentową. Tylko 12% osób deklarujących swój udział w wyborach wybiera wartość 50% lub niższą.

RYS. 3. W JAKIM STOPNIU, NA ILE PROCENT JEST PAN(I) ZDECYDOWANY(A) WZIĄĆ UDZIAŁ W TYCH WYBORACH?

N=1285

Jak wygląda pewność głosowania wśród osób deklarujących oddanie głosu na poszczególne partie?

Tabela 19

W jakim stopniu, na ile procent jest Pan(i) zdecydowany(a) wziąć udział w tych wyborach? N=	Elektoraty partyjne				
	PO	PiS	SLD	Inna	Niezdecydowani
		453	251	93	294
	w procentach				
0%	1	0	3	1	1
10%	1	1	0	0	1
20%	1	0	0	1	1
30%	0	0	1	1	1
40%	1	1	1	1	3
50%	4	4	9	12	12
60%		2	0	3	2
70%	3	3	5	4	6
80%	8	8	10	10	9
90%	16	12	12	14	12
100%	66	67	59	47	60
Trudno powiedzieć	0	0	0	2	5
Odmowa odpowiedzi	0	0	0	0	1

Pewność udziału w wyborach jest podobna wśród zwolenników PO, PiS i SLD. Nieco mniej pewne swojego uczestnictwa są osoby deklarujące oddanie głosu na inną partię – być może zastanawiają się, czy zagłosować na partię, która ma niewielkie szanse na wejście do

parlamentu, czy też strategicznie poprzeć większego kandydata. Z dużym prawdopodobieństwem zagłosują także osoby wciąż niezdecydowane, chociaż zarówno w tej grupie, jak i wśród zwolenników partii innych niż trzy analizowane, stosunkowo duży jest odsetek deklarujących udział w wyborach na pięćdziesiąt procent (czyli albo wezmą udział albo nie).

Z deklaracji respondentów (złożonych w sierpniu i we wrześniu) wynika, że frekwencja w zbliżających się wyborach będzie zaskakująco wysoka (60%), a wybory wygra Platforma Obywatelska. Należy jednak pamiętać, że wyniki sondaży charakteryzują się pewną naddeklaratywnością (w Polsce frekwencja wyborcza obliczana na podstawie badań sondażowych jest zwykle o około kilka do nawet 20% wyższa niż frekwencja rzeczywista). Respondenci niechętnie przyznają się do faktu, że nie wezmą udziału w wyborach, ponieważ głosowanie jest pewnego rodzaju normą społeczną. Warto zauważyć, że spośród 60% osób, które deklarują udział w wyborach, tylko 60% jest w stu procentach przekonanych, że pójdzie do urn – co obniża frekwencję do około 36%, a uwzględnienie osób przekonanych w dziewięćdziesięciu procentach o swoim udziale w wyborach daje nam frekwencję na poziomie około 50%.

Należy pamiętać, że obok głosujących mamy do czynienia ze znacznym odsetkiem osób niezdecydowanych, zarówno jeśli chodzi o udział w wyborach jak i o ostateczny wybór partii. Tak więc wiele jeszcze może się zmienić. Wszystko zależy od tego, czy i komu uda się zmobilizować niezdecydowanych.

Opracowała
Marta ŻERKOWSKA-BALAS

Tabela 1

		Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w tych wyborach?			Liczba osób
		Na pewno wezmę w nich udział	Jeszcze nie wiem, czy wezmę w nich udział	Na pewno nie wezmę w nich udziału	
		%	%	%	
Ogółem		60	24	16	2123
Płeć	Mężczyźni	63	21	16	1003
	Kobiety	58	26	15	1120
Wiek	18-24 lata	51	30	19	271
	25-34	59	28	12	414
	35-44	56	26	17	356
	45-54	63	23	14	308
	55-64	66	19	16	385
	65 lat i więcej	66	18	16	390
Miejsce zamieszkania	Wieś	61	25	14	800
	Miasto do 20 tys.	57	24	19	272
	20-100 tys.	58	24	18	411
	101-500 tys.	59	26	15	354
	501 tys. i więcej mieszk.	67	18	15	287
Wykształcenie	Podstawowe	52	24	24	500
	Zasadnicze zawodowe	54	28	18	510
	Średnie	62	24	13	729
	Wyższe	76	18	6	385
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	77	16	7	195
	Średni personel, technicy	75	16	9	99
	Pracownicy adm.-biurowi	68	23	9	133
	Pracownicy usług	50	30	20	135
	Robotnicy wykwalifikowani	52	31	17	240
	Robotnicy niewykwalifik.	57	26	17	106
	Rolnicy	57	34	9	117
	Pracujący na własny rach.	60	28	12	82
Bierni zawodowo	Renciści	52	27	20	160
	Emeryci	69	16	15	470
	Uczniowie i studenci	50	29	21	153
	Bezrobotni	46	28	26	125
	Gospodynie domowe i inni	56	23	20	107
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	70	21	9	276
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	65	24	11	180
	sekt. pryw. poza rolnict.	58	28	15	493
	prywatnym gosp. rolnym	58	35	7	106
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	50	32	18	326
	501-750	55	25	21	265
	751-1000	61	25	15	286
	1001-1500	66	21	13	333
	Powyżej 1500 zł	72	18	10	352
Ocena własnych war. mater.	Złe	48	28	24	347
	Średnie	59	25	16	953
	Dobre	68	21	12	823
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	68	20	12	113
	Raz w tygodniu	66	22	12	976
	1-2 razy w miesiącu	57	32	12	339
	Kilka razy w roku	55	24	21	468
	W ogóle nie uczestniczy	50	22	28	226
Poglądy polityczne	Lewica	65	21	14	303
	Centrum	56	31	13	707
	Prawica	78	14	9	642
	Trudno powiedzieć	40	30	30	471

Tabela 2

		Na kandydata, której partii zamierza Pan(i) głosować w wyborach do Sejmu?									Liczba osób
		Platforma Obywatelska RP (PO RP)	Polska Jest Najważniejsza (PjN)	Polska Partia Pracy – Sierpień 80 (PPP)	Polskie Stronictwo Ludowe (PSL)	Prawo i Sprawiedliwość (PiS)	Ruch Palikota	Sojusz Lewicy Demokratycznej (SLD)	Inna	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	
Ogółem		36	0	0	5	20	1	8	3	26	1245
Płeć	Mężczyźni	39	0	0	6	20	1	7	4	22	605
	Kobiety	34	1	0	4	21	1	8	1	30	640
Wiek	18-24 lata	39		2	2	15	4	5	7	27	136
	25-34	42	0		2	19	2	8	3	24	234
	35-44	37	1		2	20		4	3	31	191
	45-54	34	1	0	10	23		9	1	23	188
	55-64	35	0		7	20	1	9	1	27	247
	65 lat i więcej	33	0	0	5	22	1	9	3	26	250
Miejsce zamieszkania	Wieś	25		0	9	24	1	7	2	32	477
	Miasto do 20 tys.	34	2		6	20	2	10		27	150
	20-100 tys.	39	0	1	1	18	2	7	4	28	230
	101-500 tys.	47	0		3	16	1	7	4	21	202
	501 tys. i więcej mieszk.	52	1	1	1	18	1	8	4	14	187
Wykształcenie	Podstawowe	17	0	1	7	24	1	7	4	38	253
	Zasadnicze zawodowe	34		0	9	21	0	6	1	28	265
	Średnie	39	1		4	20	1	9	3	23	443
	Wyższe	51	1		1	15	1	8	3	20	284
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	55	1		1	16	2	6	3	16	141
	Średni personel, technicy	56			5	15	2	8	2	12	72
	Pracownicy adm.-biurowi	44			4	15	1	7	3	26	90
	Pracownicy usług	36			2	15	1	10	3	33	64
	Robotnicy wykwalifikowani	32			6	24		5	4	28	122
	Robotnicy niewykwalifik.	32			1	25	4	10	3	25	59
	Rolnicy	14			17	27		2	1	39	65
	Pracujący na własny rach.	38			2	16		8	5	30	48
Bierni zawodowo	Renciści	20	1	2	9	23	1	9		37	84
	Emeryci	35	1	0	5	22	1	9	2	25	314
	Uczniowie i studenci	38		2	2	14	3	8	6	28	74
	Bezrobotni	39	2		7	24		7	4	17	54
	Gospodynie domowe i inni	20			4	25		9	4	39	59
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	44	0		2	18	3	6	2	25	186
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	43			2	24	3	6	1	22	112
	sekt. prywat. poza rolnict.	45	1		5	15		6	5	24	273
	prywatnym gosp. rolnym	10			15	26		6	1	42	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	20	1		8	25		7	4	36	158
	501-750	23		2	9	26	3	5	4	29	139
	751-1000	39	1		5	25	1	8	3	19	170
	1001-1500	42	0		4	15	1	9	2	25	214
	Powyżej 1500 zł	55	1		3	15	2	10	2	12	249
Ocena własnych war. mater.	Złe	20	1	1	8	26	1	12	1	31	159
	Średnie	30	0	0	7	22	1	6	3	30	543
	Dobre	47	0	0	3	17	1	8	3	21	543
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	17			3	35		6	4	34	74
	Raz w tygodniu	31	0		6	26	1	7	2	28	625
	1-2 razy w miesiącu	38	1	2	6	13	1	9	3	28	184
	Kilka razy w roku	52	0	1	4	8	2	7	3	25	254
	W ogóle nie uczestniczy	45			3	17	3	13	5	14	108
Poglądy polityczne	Lewica	30	1	1	6	7	3	32	4	17	192
	Centrum	41	1	0	5	11	2	6	2	31	379
	Prawica	40	0	0	4	34	0	1	2	18	491
	Trudno powiedzieć	22	1		5	17		3	3	49	183